

prof. Czesława Frejlich
Wydział Form Przemysłowych
Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie
ul. Smoleńsk 9, 31-108 Kraków
tel. 605.39.86.85
e-mail: cfrejlich@asp.krakow.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr Pawła Grobelnego

napisana na wniosek Wydziału Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

Recenzje sporządziłam na podstawie: rozprawy doktorskiej pt. *Miejski system punktów widokowych dla Miasta Stołecznego Warszawy. Historia miasta Warszawy zawarta w dominantach przestrzennych i osiach widokowych* (86 stron) oraz portfolio.

Biogram

Paweł Grobelny (ur. 1979) dyplom magisterski obronił w 2005 roku na Wydziale Architektury Wnętrz i Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. Po studiach rok pracował jako asystent na macierzystej uczelni. W latach 2006–2007 przebywał w ramach stypendium w Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts de Paris. Od 2011–2018 pracował w School of Form w Poznaniu, a od 2015 jest zatrudniony na Wydziale Wzornictwa warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Zajmuje się projektowaniem wzornictwa i obiektów w przestrzeni publicznej oraz aranżowaniem ekspozycji. Pełni również funkcje kuratora wystaw z zakresu designu. Prace swoje prezentował na trzydziestu pięciu zagranicznych i polskich wystawach zbiorowych oraz kilku indywidualnych. Był kuratorem (lub współkuratorem) i projektantem aranżacji siedmiu wystaw prezentowanych głównie zagranicą. Zaprojektował osiem miejsc w przestrzeni publicznej m.in. Brukseli (2008, 2010, 2012), Szanghaju (2010), w Paryżu (2006, 2014). Laureat szesnastu nagród w tym międzynarodowych m.in.: I nagroda Prix du Public Rado Star France (2013), II nagroda za meble miejskie dla francuskiego miasta Mont-de-Marsan (2014), II nagroda Prix de la Creation Urbaine (2014). Jest autorem piętnastu artykułów. W latach 2009–2014 był współpracownikiem ogólnopolskiego kwartalnika 2+3D.

Rozprawa doktorska

Temat pracy doktorskiej miejskiego systemu punktów widokowych dla Miasta Stołecznego Warszawy wynika z zainteresowania i doświadczenia autora. W latach 2006–2014 wykonała osiem projektów dotyczących przestrzeni publicznej, w tym kilka prestiżowych zrealizowanych zagranicą, jak ławka *Monolith* w ogrodzie d'Albertine w Brukseli (2008) czy narodzona w konkursie platforma widokowa w dzielnicy Paryża La Défense (2016–2017). Szczególnie ta ostatnia praca była ważnym doświadczeniem, gdyż pokazała, że dobrze obmyślane osie widokowe, panoramy czy dominanty wpływają na tożsamość miasta, na jakość życia mieszkańców, ale i odwiedzających m.in. poprawiając orientację w przestani czy nawet sprzyjając relacjom międzyludzkim. W 2009 roku w 32 numerze 2+3D (str. 78) Paweł Grobelny napisał: „Tymczasem w Polsce przestrzeń publiczna nadal nie funkcjonuje jako dostępna dla wszystkich i służąca ogółowi, przeciwnie – coraz częściej bywa zawłaszczana. Być może więc, realizując w kraju takie projekty, należy brać pod uwagę ten dodatkowy aspekt i próbować kreować nową kulturę miejską – wzory korzystania z miejskiej przestrzeni publicznej i uczestnictwa w jej tworzeniu. To pole do popisu nie tylko dla projektantów, ale

także dla artystów i socjologów.” Omawiana praca doktorska – zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i projektowym – jest głosem w dyskusji o przestrzeni miejskiej skandalicznie w naszym kraju zaniechanej. Pokazuje, że aby zmienić nasze otoczenie, najpierw musimy nauczyć się dostrzegać błędy urbanistyczne, ale również odnotowywać rozwiązania dobre. Propozycja Grobelnego ma pomóc społecznym debatom na temat przyszłego kształtu miasta. Mieszkańcy coraz chętniej na ten temat dyskutują, a od niedawna mają prawo wpływać na decyzje samorządów. Aby rozstrzygnięcia były właściwe, powinny opierać się na wiedzy, która zawiera się w racjonalnych przesłankach, ale również na wrażliwości i poczuciu estetyki. Propozycja autora ma wspomóc mieszkańców w podejmowaniu tego typu decyzji poprzez wiedzę oraz ocenę jakości wizualnej konkretnych miejsc.

Projektant zaproponował siedem osi widokowych, które uznał za ważne dla Warszawy. Choć jest to wybór subiektywny, oparł go na przesłankach historycznych i analizie znaczenia każdego z nich we współczesnym życiu. Aby zrozumieć te miejsca wyznaczył w nich oś, panoramę lub dominantę. Dla osi i panoram zaproponował obiekty przestrzenne pozwalające kadrować (w pionie lub poziomie) obraz ważny dla danego miejsca. W przypadku dominant użył lunety. Poprzez ten sposób patrzenia można ocenić wartość wizualną obrazu (również dostrzec błędy urbanistyczne, jak w przypadku osi z ul. Złotej na Pałac Kultury i Nauki, który jest częściowo przesłonięty przez 11-piętrowy biurowiec). Uzupełnieniem są teksty wyjaśniające historyczne aspekty tych miejsc. W ten sposób może spotykać się historia ze współczesnością.

Przy pełnym entuzjazmie do tych rozwiązań – niejako z obowiązku zajmującej się ergonomią – muszę odnotować drobne niedociągnięcia w postaci zbyt szerokiej szpalty tekstu, co utrudni czytanie oraz nieco za wysoki poziom otworu do oglądania panoram (145 cm wys. horyzontu dla 5 centyla kobiet, jest 160 cm co wyznacza horyzont 50 centyla mężczyzny). Muszę jednak przyznać, że na tym etapie projektu, uwaga ta w żaden sposób nie wpływa na jakość rozwiązania.

Dopełnieniem projektu są obiekty tymczasowe, które pozwalają na sprawdzenie jak projektowany obiekt wpisze się w otoczenie. Jakkolwiek architekci wykonują wizualizację, to niejednokrotnie inwestorzy i mieszkańcy miast przekonali się, że budynek dobrze wyglądający w projekcie, po wybudowaniu całkiem inaczej wpisuje się w przestrzeń. Koncepcja Grobelnego nie tylko pozwala na przybliżenie relacji planowanych obiektów z istniejącymi, ale być może zachęca mieszkańców do zajęcia stanowiska w tej sprawie i sprowokuje dyskusję.

Siłą tych propozycji projektowych jest klarowność przesłania i prostota konstrukcji, jego „analogowość”. W tym przypadku rozwiązania wirtualne byłyby w odbiorze znacznie mniej przekonujące. Tu każdy może poprzez doświadczenie zrozumieć miejsce i znaczenie jakie niosą za sobą nieprzemyślane decyzje, bądź zachwycić się rozwiązaniem, które do tej pory miało niezauważane. Wysoko oceniam te propozycje, ponieważ: wynikają z rzeczywistej potrzeby, zawierają w sobie nienachlaną edukację, wpisują się neutralnie w miasto, ale przede wszystkim cenią je za kulturę rozwiązania.

Dorobek projektowy

Zważywszy na dwunastoletni okres aktywności twórczej, Paweł Grobelny legitymuje się sporym dorobkiem. W jego portfolio znajdują się projekty wzornicze, obiekty i instalacje w przestrzeni publicznej oraz aranżacje wystaw, których często jest kuratorem lub współkuratorem. Jak można sądzić najbliższe autorowi są obiekty i instalacje w przestrzeni

publicznej, które najczęściej wykonuje w ramach konkursów i za które otrzymał kilkanaście nagród i wyróżnień, co zaowocowało paroma prestiżowymi wdrożeniami.

Na potrzeby tej recenzji przywołam dwie prace może nie spektakularne, ale dobrze charakteryzujące projektanta. Pierwsza z roku 2014 to projekt skweru wraz z małą architekturą. Został zrealizowany w dzielnicy Poznania Chwaliszewie. Droga łącząca dwie zabudowy w połowie została ukształtowana w rodzaj skweru wyposażonego w duże okrągłe podesty. Drewniane płaszczyzny są niedookreślone funkcjonalnie – można na ich usiąść, położyć się, zorganizować spotkanie towarzyskie – jak autor określił to rodzaj przydomowego tarasu w przestrzeni publicznej, miejsce na zatrzymanie przechodniów. W projekcie tym ujmuje to, że prostymi środkami można wpływać na swobodniejsze zachowanie ludzi, oraz że przestrzeń publiczna staje się bardziej nasza.

Drugim interesującym choć niezrealizowanym projektem jest instalacja *Lustro miejskie*, która miała być zamontowana na bocznej elewacji budynku Muzeum Narodowego w Poznaniu. To duże dwumetrowe lustro w tzw. rybim oku pokazuje znajdujący się naprzeciwko klasycystyczny budynek Bazaru Poznańskiego wybudowany w latach 1839–1842. Zamysł architektoniczny tej wspaniałej budowli był czytelny z dalszej perspektywy otaczającego go pierwotnie placu. W latach 1900–1903 Niemcy wybudowali monumentalny gmach Muzeum, który całkowicie zniszczył tę perspektywę. Było to działanie zamierzone. Projektant chcąc zwrócić współczesnym uwagę na ten niedostrzegany budynek, zainstalował lustro obejmujące całość architektury. Ten sposób myślenia o historii miasta i odzyskiwanie jego wartości za pomocą tak prostych, ale przemyślanych instalacji bardziej pobudza do refleksji niż niejedno patriotyczno-propagandowe dzieło.

Z projektów wzorniczych wybrałam wazon *Recto-verso* przygotowany w ramach programu *Glass is tomorrow*. Obiekt powstał w znanej francuskiej hucie szkła Meisenthal. Posiada dwie funkcje – wazonu, a po odwróceniu małej patery. Pomysł zawarcia w jednym przedmiocie dwóch funkcji stał się dla autora polem eksperymentu. Wykonał kilka wzorów, również w ceramice – po odwróceniu doniczka staje się wazonem, wazon – popielniczką, a wyciskarka do cytryn – miską. Choć produkty te pozostały głównie obiektami wystawienniczymi, pokazują że wiele przedmiotów w domu rzadko używamy, więc dwie funkcje w jednym mogą być łączone. Ta dwufunkcyjność jest tu naturalna, wypływająca z natury samego materiału i z prostoty formy, która mimo, że zdefiniowana pozostawia jeszcze pole rozmaitych sposobów użycia, a nawet je podpowiada.

Na koniec przytoczę jedną z wielu wystaw jakie aranżował i był jej współkuratorem (wraz z Agnieszką Jacobson-Cielecką) „Unpolished. Young Design from Poland” pokazywana w latach 2009–2013 w wielu miejscach m.in. w: Budapeszcie, Brukseli, Helsinkach, Mediolanie, Paryżu, Seulu, Hongkongu. Prezentowała ona polski design młodego pokolenia projektantów i architektów. W tym czasie nie było możliwości pokazywania jeszcze produktów przemysłowych, ale można było promować Polskę poprzez wzornictwo bardziej unikatowe, prototypy czy poprzez wyroby krótkoseryjne. Dziewiątą odsłonę tej wystawy widziałam w Muzeum Sztuki Stosowanej w Budapeszcie w 2011 roku. Zrealizowana skromnymi środkami, adekwatnymi do pokazywanych treści sprawiała dobre wrażenie i cieszyła się – czego byłam świadkiem – zainteresowaniem publiczności oraz przychylnością krytyki.

Portfolio Pawła Grobelnego jest obszerne i nie mam wątpliwości, że jakość dorobku jest znakomita.

Dorobek dydaktyczny

Doświadczenie pedagogiczne Paweł Grobelny rozpoczął w roku 2011 w School of Form w Poznaniu. Jeden z dyplomów licencjackie – projekt biżuterii wspomagającej leczenie fizjoterapeutyczne, której był promotorem autorstwa Ewy Dulcet i Martynty Świerczyńskiej (2016–2017) został uhonorowany nagrodą główną na Global Grad Show w ramach Dubai Design Week. Projekt był pokazywany na wystawie pokonkursowej „make me” w Łodzi i prezentowany w dorocznym przeglądzie najlepszych dyplomów „Graduations Projects” w Cieszynie. Właściwości terapeutyczne biżuterii były potwierdzone badaniami wykonanymi w Katedrze Ortopedii i Chirurgii Ręki w jednym z poznańskich szpitali.

Od 2015 roku Grobelny jest zatrudniony na Wydziale Wzornictwa warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Pole zainteresowania przestrzenią publiczną przenosi tu na dydaktykę. W pracowni studenci projektują zarówno obiekty przeznaczone dla szeroko pojętej przestrzeni publicznej, jak i dla konkretnym miejsc na terenie Warszawy. W tematach nazywanych przez pedagoga „akupunkturą miasta” studenci wychodzą poza tradycyjnie przyjęte funkcje zawierające się w przestrzeni publicznej, jak w pracy Aleksandry Jankowskiej (2017/2018) ułatwiająca nabieranie wody oligoceńskiej. Czasem prace przyjmują formy bardziej abstrakcyjne, jak propozycji Alicji Pałys zatytułowanej *Bezżyteczna maszyna* (2015/2016), innym razem wchodzi w interakcję z konkretną przestrzenią, jak w projekcie Katarzyny Moszczyńskiej i Jerzego Łempickiego podpory na użytek Muzeum Narodowego w Warszawie, który jest również nośnikiem reklamy PZU (2016/2017). Mimo, że pracownię Grobelny prowadzi dopiero od trzech lat, to powstają interesujące prace, a przede wszystkim ważne społecznie.

Konkluzja

Stwierdzam, że przedstawiony materiał całkowicie odpowiada wymaganiom określonym w art. 13, ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Tym samym gorąco popieram wniosek Rady Wydziału Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o nadanie panu mgr Pawłowi Grobelnemu stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie artystycznej: sztuki projektowe.

prof. Czesława Frejlich
Kraków, 22 lutego 2019